

► **Bulgaars archeologisch juweel aan de Donau**

Silistra

het Romeinse Durostorum

Het grootste deel van het antieke muurwerk in het uitgestrekte archeologische park van Silistra, een aan de Donau gelegen stad in Bulgarije op de grens met Roemenië, stamt uit de 11^e tot de 14^e eeuw. In het westelijk deel van dit langs de oever van de rivier gelegen park zijn er echter stukken metselwerk te zien die een stuk ouder zijn. Het zijn de muren die in de vierde eeuw de Romeinse stad (Durostorum) moesten beschermen tegen barbaarse stammen. Maar ook elders in de stad zijn historische sporen zichtbaar. We namen een kijkje in deze voor de geschiedenis van Bulgarije belangrijke stad.

Op deze plek stierven in het jaar 302 Julius de heilige, Maximus, Quintillianus en Dadas de marteldood, staat er op een bord niet ver van de ruïnes van een van de oudste kerken van de stad. Deze vier mannen waren de eerste van veel groter aantal christenen dat ten tijde van de christenvervolgingen onder keizer Diocletianus in het Romeinse legerkamp Durostorum ter dood werden gebracht vanwege hun geloof. Waarom juist zij het uiteindelijk tot heiligen wisten te schoppen terwijl vele anderen anoniem zijn gebleven, is onduidelijk. Maar blijktbaar was er met hun dood iets bijzonders aan de hand. Zo bijzonder dat het verslag van de rechtszaak tegen één van hen, Julius een veteraan uit het in Durostorum gelegerde legioen, zelfs (vrijwel) integraal is overgeleverd in een vroegmiddeleeuws handschrift dat in de 19e eeuw gevonden is in een kloosterarchief van Augsburg (Duitsland).

Barbaarse invallen

In dit verslag wordt uitgebreid melding gemaakt van de situatie in het Romeinse grensfort. Dat verkeerde aan het begin van de vierde eeuw in een hoge staat van paraatheid. Er waren in de jaren daarvoor namelijk verschillende grote pogingen geweest van barbaren om de rivier over te steken en het Rijk binnen te vallen. Die aanvallen konden slechts op het laatste moment worden gestopt doordat er een beroep gedaan werd op veteranen die zich in de omgeving gevestigd hadden. En die dreiging van barbaarse invallen was nog niet geweken. Sociale en maatschappelijke onrust onder de militairen en de vele in de omgeving van Durostorum gevestigde veteranen moest dus koste wat het kost vermeden worden. De martelaar Julius was zo'n veteraan die zich na 27 jaar te hebben gediend in het elfde Claudiaanse legioen (*Legio XI Claudio*, dat al sinds het begin van de tweede eeuw haar basis in

Durostorum had) in de nabijheid van het *castellum* een stuk land had gekregen. Julius benadrukt in zijn verdediging dat hij in vele veldslagen trouw heeft gediend en dat hij een goed Romeins soldaat is. Dat heeft hem niet gebaat, want de aanklager eiste, op grond van het feit dat Julius door zijn weigering om de Romeinse goden te aanbidden de sociale orde verstoorde, toch de doodstraf die daarna in het openbaar werd voltrokken. Julius werd onthoofd. In een andere, veel latere, christelijke traditie wordt nog vermeld dat zijn lichaam daarna werd verbrand. En dat daarbij geen zwarte maar witte rook kaarsrecht omhoogsteeg. De dreiging van invallen vanaf de andere kant van de rivier vormden ook de aanleiding om het bestaande fort en de eromheen gegroeide burgerlijke stad van een

▲ Restanten van een Romeinse villa en een vroegmiddeleeuws gebouw.

▲ Overblijfselen van de Romeins-middeleeuwse stadsmuur en daarachter fundamente van de kathedraal bij de Donau.

◀ Deel van de zuidelijke muur van het Romeinse fort Durostorum met rechts resten van een toren.

ommuring te voorzien. Het oorspronkelijke legerkamp, dat een stuk ten zuiden van de Donau lag kwam daardoor midden in een 'grote' Romeinse stad te liggen.

Bouwfasen

De eerste melding van een (tijdelijk) Romeins legerkamp op deze strategische plek aan de Donau, daar waar die rivier een scherpe bocht naar het noorden maakt, stamt al uit de eerste eeuw voor onze jaartelling. Archeologisch onderzoek dat al in de jaren vijftig is uitgevoerd heeft aangetoond dat dit eerste 'castellum' slechts een bescheiden omvang had en voorzien was van een houten palissade en een diepe spitsgracht. De omvang ervan nam echter snel toe aan het einde van die eeuw, als het fort een belangrijke rol gaat spelen in de strijd tegen Mithradates van Pontus (89-63 v.Chr.). In Durostorum worden dan de militairen gelegerd die deelnemen aan de veldtocht tegen de steden aan de Zwarte Zee die op dat moment in handen zijn van Mithradates.

Rond 106 n.Chr. wordt het castellum van Durostorum opnieuw fors uitgebreid. Durostorum werd namelijk na de beëindiging van de tweede Dacische oorlog (in 106 n.Chr.) de thuisbasis van het legioen XI Claudio. Waar tot dan toe slechts enkele cohorten verbleven (nog geen driehonderd

▲ Mithras-reliëf in het Historisch museum Silistra.

► Historisch Museum Silistra, reliëf van een legionair van het 11e Claudius-legioen (2e-3e eeuw n.Chr.)

man) moest nu ruimte gemaakt worden voor bijna 5000 militairen.

Vicus

Dankzij de aanwezigheid van zoveel militairen ontstond er naast het fort ook een grote burgerlijke nederzetting (een *vicus*) Deze nederzetting kreeg, vermoedelijk al onder keizer Marcus Aurelius (161-180) de status van *municipium* (stadsrechten). Midden in die moderne stad Silistra, niet ver van het archeologische museum, zijn eind jaren tachtig de restanten van een grote stadsvilla blootgelegd. In de directe omgeving daarvan lag ook nog een kleine tempel. De restanten van zowel de villa als de tempel zijn te bezichtigen.

In de omgeving van deze tempel zijn ook votiefstèles gevonden die gewijd waren aan de god Mithras. Enkele fraaie exemplaren daarvan zijn te bewonderen in het museum. Op grond van deze vondsten menen sommige geleerden dat er bij deze tempel ook een ondergronds Mithras heiligdom gelegen moet hebben. Die is overigens nog niet aangetoond.

Religieus centrum

Durostorum maakt nog een periode van bloei onder keizer Constantijn en zijn directe opvolgers. In die periode wordt zij het religieuze centrum van de Romeinse

provincie Scythia. Een van de belangrijkste bouwwerken uit die tijd was het geheel uit baksteen opgetrokken mausoleum voor de christelijke martelaren. De fundamenten van dit bouwwerk zijn aan de oostkant van het archeologisch park te bewonderen. De beroemde relieken van de heiligen zijn nadat de stad in 579 door de Avaren was geplunderd - waarbij het mausoleum deels werd verwoest - uit veiligheidsoverwegingen naar Constantinopel overgebracht.

De overval van de Avaren is er slechts één in een lange reeks die de stad in de 6e en 7e eeuw moet doorstaan. Telkens wordt echter de stad weer hersteld. Die verschillende herstelwerkzaamheden kun je nog steeds zien aan de resten van de stadsomwalling langs de Donau en in de oosthoek van de moderne stad. Aan het einde van de zevende eeuw wordt de stad dan definitief ingenomen door de Bulgaren.

Ottomanen

Daarmee eindigt de 'Romeinse geschiedenis' van de stad en begint een heel nieuw hoofdstuk.

De stad speelt vanwege haar ligging aan de rivier een grote rol onder de eerste Bulgaarse Kajsars. Die bouwen ook nog een nieuw kasteel binnen de oude Byzantijnse ommuring. De 12^e tot de 14^e eeuw vormt een roerige periode waarin meerdere groepingen over de stad heersen. Uiteindelijk komt Durostorum in handen van de Ottomaanse sultan en vanaf 1473 is Durostorum een geheel Ottomaanse stad.

De Ottomanen bouwden buiten de stad op een heuvel ten zuidwesten van de stad een groot nieuw fort. Dit fort en het omringende bosgebied is nu een favoriete plek voor de inwoners van Silistra voor een dagje uit. Het fort speelt ook een rol in de Turks-Russische oorlog aan het einde van de 19^e eeuw. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt Silistra 'bevrijd' door de Russen. Net als in veel andere steden op de Balkan zijn er ook in Silistra diverse monumenten opgericht die daaraan herinneren. Na de oorlog wordt ook de grens tussen Bulgarije en Roemenië herzien, waardoor de stad sindsdien pal aan de grens ligt. ◀

▲ Zicht op de site met restanten van een 10^e-eeuwse kathedraal en een bisschoppelijk paleis bij de Donau.

▲ Deel van de Ottomaanse muur langs de Donau.

▲ Silistra, Tweede Wereldoorlog-monument.